

Lidija Tanuševska

Univerzitet Sv. Kirila i Metoda, Filološki fakultet „Blaže Koneski“, Skopje

Pregledni znanstveni rad

<https://doi.org/10.17234/9789533792156.16>

Nic dwa razy się nie wyrazi (O tłumaczeniu wierszy na język macedoński)

Pierwszy zbiór poezji Wisławy Szymborskiej w tłumaczeniu na język macedoński ukazał się w roku 1996, przypuszczalnie, tuż przed otrzymaniem przez poetkę Nagrody Nobla. Pytanie „dlaczego tak późno?” wymagałoby wyjaśnień dotyczących sytuacji literackiej w Macedonii, narodzenia się (formowania się) nowego państwa, oddzielenia się od języka serbsko-chorwackiego itd., które wychodzą poza ramy tego tekstu. W okresie, okreśmy go jugosłowiańskim, z polskiego tłumaczyli głównie przedstawiciele tzw. macedońskich dzieci-uchodźców z czasów wojny domowej w Grecji, którzy znaleźli się pod opieką polskiego rządu komunistycznego, dzięki czemu dorastali w Polsce, zdobyli w języku polskim wykształcenie i dopiero później przenieśli się do Macedonii (Grigori Popovski, Petre Nakovski, Dimče Biljanovski, Tanas Nikolovski i inni). Tłumaczem utworów Wisławy Szymborskiej był uchodźca Petre Nakovski, który w tym okresie promował tłumaczenia literatury polskiej na język macedoński. Jego zasługi są niewątpliwe, bo tłumaczył od Mickiewicza, Żeromskiego, Miłosza, Dąbrowskiej, Różewicza, Herberta, Andrzejewskiego, po Prusa i jeszcze wielu innych. Można by rzec, że przyjmował każde zlecenie, czasem niekoniecznie mając do tego kompetencje, ale tłumaczenie traktował jako swoją wielką misję. Lata dziewięćdziesiąte są natomiast przełomowe pod tym względem, ponieważ jako tłumacze zaczynają działać pracownicy polonistyki Uniwersytetu w Skopje i studenci kształceni przez kadre, łącznie z autorką tego tekstu i Milicą Mirkulovską, a także kilorgiem absolwentów. Liczba przekładów nadal nie jest duża. Tłumaczy się z polskiego parokrotnie więcej niż w okresie przed uzyskaniem niezależności, ale poezję raczej rzadko, głównie na potrzeby Strużańskich wieczorów poezji. Wśród tych, o których można powiedzieć, parafrazując tytuł wiersza Szymborskiej, że należą do „niektórych lubiących poezję”, czyli około 1 600 osób w Macedonii,¹ autorka jest bardzo znana. Dziś jednak nikt nie sięga po pierwsze wydanie jej poezji z 1996 roku, ze względu na problem z jej dostępnością. Popularność Szymborskiej wzrosła po jej śmierci. Powstał wtedy rządowy projekt tłumaczenia światowej literatury w ramach

¹ Jeżeli w Macedonii Północnej mieszka dziś dwa miliony ludzi, a z nich, powiedzmy, po macedońsku czyta milion, nie licząc młodzieży do 18 lat, czyli około 800 000, to poezję w Macedonii lubi 1 600 osób.

którego został wydany tom poezji tej autorki w tłumaczeniu Petre Nakovskiego. Tom obejmował także twórczość Czesława Miłosza i Zbigniewa Herberta. W tym wydaniu znajduje się jedna z nielicznych recenzji literackich twórczości Szyborskiej (bo krytyka literacka nie jest mocną stroną literatury macedońskiej). Wybitny pisarz macedoński Sande Stojčevski w posłowie do tego tomu napisał między innymi, że:

pisarstwo Szyborskiej to jedno z najbardziej znaczących w literaturze polskiej i światowej. To dzięki staraniom poetki, by jej wiersz był pierwszym, jedynym i ostatnim wysiłkiem lirycznym. To sprawia, że jej wiersze nacechowane są ścisłością i spójnością śpiewu.²

Stojčevski dalej mówi:

Także, Szyborska używa dużo aluzji subtelnych do różnych wydarzeń i idei, a jest jednak zrozumiała i bliska czytelnikowi, a jest taka z powodu jej „zwykłości” – czyli w wysokim, bogatym i złożonym śpiewie, gdzie oczekuje się coś niezwykłego, ona zaskakuje zwykłością. Zachwyca jej poezja względnością, niepewnością w każdej chwili i w każdym czasie – dlatego tak szeroko promieniuje i podoba się czytelnikom z różnych warstw społeczeństwa.³

Niestety także to wydanie ma ograniczoną dostępność w Macedonii, dlatego głównym źródłem informacji o twórczości Szyborskiej jest Internet, gdzie można znaleźć także przekłady jej poezji na język macedoński. Są tam tłumaczenia Szyborskiej na język macedoński, czasami widnieje nazwisko tłumacza, czasami tłumacz nie jest podpisany. Sądząc po nazwiskach tłumaczy, którzy są podpisani, nie znają oni języka polskiego, więc są to tłumaczenia z innych języków, najprawdopodobniej z angielskiego i serbskiego albo chorwackiego.

Niniejszy artykuł będzie poświęcony tematyce serii w przekładzie przedstawionej na przykładzie porównania oficjalnego tłumaczenia twórczości Wisławy Szyborskiej z tymi, które pojawiają się w Internecie. Serię przekładową rozumiem jako zbiór przynajmniej dwóch tłumaczeń danego utworu literackiego. Analiza obejmuje zatem porównanie co najmniej dwóch wersji przekładu.

Edward Balcerzan mówi, że

seria jest podstawowym sposobem istnienia przekładu artystycznego. [...] Jeżeli nawet jakiś utwór obcojęzyczny został przetłumaczony na nasz język

² Stojčevski, Sande. 2013. „Втората авангарда“ во поновата полска поезија (поговор). Чеслав Милош, Вислава Шимборска, Збигњев Херберт. *Поезија (избор)*. Конгресен сервисен центар Макавеј. Скопје, s. 327 (przełożyła L. T.)

³ Ibidem. s. 328 (przełożyła L. T.)

tylko raz, to przekład ten traktujemy jako początek serii przekładów innych jakie powstaną lub mogą powstać w przyszłości. [...] ta seria, nieważne czy zrealizowana albo potencjalna zawsze ma charakter rozwojowy. [...] To otwarcie przekładu jest jednocześnie jego zagrożeniem. Pierwowzór, czyli pierwszy przekład przez konkurencyjne składniki serii może być zakwestionowany...[...] a nawet wyeliminowany z obiegu.⁴

Udowodnienie tych słów będzie stanowiło podstawę mojej analizy przekładów Szymborskiej na język macedoński.

Jako „wzorcowy przekład seryjny” w teorii tłumaczenia bierze się najcelniejszy przekład z już istniejących przekładów pewnego utworu. W tej próbie analizy umieszczam przekład Petre Nakovskiego (ten oficjalny), jako wzorcowy, zakładając, że każdy kolejny tłumacz ma być lepszy od poprzedniego, ponieważ ma do dyspozycji przekład wzorcowy, na którym można się oprzeć, korygować i krytykować go oraz odnajdywać lepsze rozwiązania. „Tekst według Markowskiego jest oryginalny, jeśli się poddaje translacji i retranslacji, jeśli daje się czytać i odczytywać na nowo. Więc, według dekonstruktywistów powstaje, zamiast opozycji: oryginał a tłumaczenie, oryginalne tłumaczenie i już tłumaczony oryginał”⁵

Trudno powiedzieć, czy w macedońskim przypadku możemy w ogóle mówić o czymś takim, ponieważ dużo przekładów zamieszczonych w Internecie nie stanowi kontynuacji oryginalnego tłumaczenia Petre Nakovskiego, a ich tłumacze (waham się tu między słowem *tłumacz* a *plagiator*), czasami nawet nie są świadomi istnienia tego wzorcowego przekładu.

Jak badać serię przekładową? Według Barańczaka⁶ kluczowym terminem w badaniu serii jest pojęcie dominanty semantycznej. Autor najpierw analizuje oryginał, wyodrębnia dominantę semantyczną i interpretuje dzieła. Następnie rozpatruje wersje poprzedników i wreszcie tworzy własny wariant tekstu prymarnego. Według niego tłumaczenie jest aktem kreacji. Problemem w jego propozycji jest nierozwiązywalne zagadnienie sensu, różnie definiowanego. Anna Bednarczyk⁷ natomiast rozróżnia dominantę translatoryczną i dominantę translatorską. Pierwsza to wyznacznik ekwiwalencji, a druga odnosi się do celów pełnionych przez dany przekład w kulturze przyjmującej. Teoretycy przekładu zgadzają się, że krytyk przekładu może sięgać po różne metodologie badawcze, w zależności od tekstu utworu i nie wolno traktować swojego przekładu jako jedyne słuszne.

⁴ Podaję za Adamowicz-Poópiech, Agnieszka. 2013. *Seria w przekładzie*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Katowice. s. 21-22

⁵ Ibidem. s. 42

⁶ Barańczak, Stanisław. 2004. *Ocalone w tłumaczeniu*. Wydawnictwo A5. Kraków. s. 35-36

⁷ Bednarczyk, Anna. 2008. *W poszukiwaniu dominanty translatorskiej*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa. s. 19

Teoretycznie można zatem w ten sposób badać serię przekładową, ale w konkretnych przekładach, które wybrałam, natknęłam się jednak na innego typu problemy – przekład dosłowny, nieuchwycenie gier językowych, błędy, niejasności w rozumieniu oryginału. Spotkałam się też z problemami natury formalnej, typowymi dla niekompetentnych albo niedoświadczonych tłumaczy.

Niektóre wierszy Szymborskiej, choć mają bardzo mocne przesłanie, są napisane bardzo prostym językiem, przezroczystym, i wydawałoby się, że tam nie można się pomylić. Dotyczy to wierszy takich jak „Wietnam” albo „Trzy słowa najdziwniejsze”, które omawiam poniżej:

Oryginał	Tłumaczenie opublikowane	Przekład znaleziony w sieci
<p>Wietnam⁸</p> <p>Kobieto (1), jak się nazywasz? - Nie wiem. Kiedy się urodziłaś, skąd pochodzisz? - Nie wiem. Dlaczego wykopałaś sobie norę (2) w ziemi? - Nie wiem. Odkąd się tu ukrywasz? - Nie wiem.</p>	<p>Вьетнам⁹</p> <p>Жено (1), како се викаш? - Не знам. Кога се роди, од каде потекнуваш? - Не знам. Зошто си ископала ДУВАО (2) в земја? - Не знам.</p>	<p>Вьетнам¹⁰</p> <p>Девојко (1), како се викаш? – Не знам. Кога се роди, од каде потекнуваш? – Не знам. Зошто си ископала јама (2) во земјата? – Не знам.</p>

Jeżeli semantyczną dominantą jest pokazanie, że człowiek, kobieta (przykład nr. 1), straciła wskutek wojny wszystkie ludzkie cechy oprócz matczynego uczucia, świadomości posiadania dzieci – tłumacz w sieci, który podpisał się i do tego oznaczył, że dokonał przekładu z języka polskiego, nie wiadomo dlaczego z ‘kobiety’ zrobił ‘dziewczynę’, choć to nie jest wielka różnica, bo osoba, o której mowa w wierszu, mogła być młodą kobietą. Najważniejszą różnicą w stosunku do oryginału jest jednak tłumaczenie słowa *nora* (przykład nr. 2), które pokazuje, że kobieta zachowywała się jak zwierzę (*wykopała sobie norę*), w przekładach macedońskich użyto zaś dwóch różnych słów. W przekładzie w sieci, ‘jama’, tak samo jak w języku polskim, nie do końca wskazuje na związek z zachowaniem zwierzęcia.

⁸ <http://wiersze.bfcior.pl/wislawa-szymborska.php?show=wietnam> (dostęp: 24.04.2024.)

⁹ Милош Ч, Шимборска В., Херберт З. 2013. *Поезија (избор) [препев од полски јазик: Петре Наковски]*. Конгресен сервисен центар Макавеј. Скопје s. 202

¹⁰ https://www.facebook.com/makedonskapoezija/posts/667718914686480/?locale=ms_MY&paipv=0&eav=AfbdlChVAeEqUtbpqAgJN8bU7SFyUIVDMTIWd1UVNTcf9JXeQjLwR2s4KvJas10TElM&_rdr (dostęp: 24.04.2024.)

Oryginał	Tłumaczenie opublikowane	Przekład znaleziony w sieci
Trzy słowa najdziwniejsze (3) ¹¹	Три најважни (3) зборови ¹²	Трите најчудни (3) зборови ¹³
Kiedy wymawiam słowo Przyszłość, pierwsza sylaba odchodzi już do przeszłości.	Кога го изговарам зборот Иднина, првиот слог веќе заминува во минатото.	Кога го изговарам зборот Иднина, првиот слог веќе припаѓа на минатото.
Kiedy wymawiam słowo Ciszа, niszczę ją (4).	Кога го изговарам зборот Тишина, го уништувам (4).	Кога го изговарам зборот Тишина, ја нарушувам (4).
Kiedy wymawiam słowo Nic, stwarzam coś, co nie mieści się w żadnym niebycie	Кога го изговарам зборот Ништо, Создавам нешто што не се собира во ниту една небидница.	Кога го изговарам зборот Ништо, чинам нешто што ниедно небитие не може да го содржи.

Anonimowy tłumacz w sieci poradził sobie lepiej, ale podobnie jak w przypadku tłumaczenia słowa *kobieta* jako ‘dziewczyna’ w poprzednim wierszu, nie wiadomo, dlaczego tłumacz uważał, że *najdziwniejsze* (przykład nr 3) można tłumaczyć na macedoński jako *најважни* ‘najważniejsze’. Możliwe, że chodzi o jakąś inną percepcję, ale tłumacz z wielkim doświadczeniem „zniszczył słowo, a nie ciszę” (przykład nr 4).

Na jeszcze większe przeoczenie napotykamy w wierszu „Nienawiść”,¹⁴ w oficjalnej wersji tłumaczenia w ramach projektu tłumaczenia „gwiazd” światowej literatury – mianowicie nie ma ostatniej zwrotki.

Do nowych zadań w każdej chwili gotowa.
 Jeżeli musi poczekać, poczeka.
 Mówią, że ślepa. Ślepa?
 Ma bystre oczy snajpera
 i śmiało patrzy w przyszłość
 - ona jedna.¹⁵

¹¹ https://poezja.org/wz/Wislawa_Szymborska/125/Trzy_slowa_najdziwniejsze (dostęp: 24.04.2024.)

¹² Милош Ч, Шимборска В., Херберт З. 2013. *Поезија (избор) [препев од полски јазик: Петре Наковски]*. Конгресен сервисен центар Макавеј. Скопје s. 204

¹³ <https://blesok.mk/mk/%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%BF%D0%BE%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D1%98%D0%B0/%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8-27/4/> (dostęp: 24.04.2024.)

¹⁴ Милош Ч, Шимборска В., Херберт З. 2013. *Поезија (избор) [препев од полски јазик: Петре Наковски]*. Конгресен сервисен центар Макавеј. Скопје s. 187

¹⁵ <https://literatura.wywrota.pl/wiersz-klassyka/6505-wislawa-szymborska-nienawisc.html> (dostęp: 24.04.2024.)

Może się zdarzyć, że tłumacz popełni błąd, który natomiast nie powinien umknąć redakcji, której zadaniem jest dbałość o poprawność wydania takiej poważnej edycji, ponieważ publikowane są tam dzieła ważnych, słynnych, renomowanych wielkich pisarzy. Krytyka, który pisał w posłowniu o Szymborskiej, dziwi to, że nikt oprócz tłumacza nie znał jej twórczości i że tak ślepo ufano tłumaczowi.

Oryginał	Tłumaczenie opublikowane	Przekład znaleziony w sieci
<p>Nienawiść¹⁶</p> <p>Spójrzcie, jaka wciąż sprawna (5), jak dobrze się trzyma w naszym stuleciu nienawiść.</p> <p>...</p> <p>Religia nie religia (6)- byle przykleknąć na starcie. Ojczyzna nie ojczyzna (6) - byle się zerwać do biegu.</p> <p>...</p> <p>A nade wszystko nigdy jej nie nudzi motyw schludnego oprawcy nad splugawioną ofiarą (7).</p>	<p>Омраза¹⁷</p> <p>Погледнете колку се уште е исправна (5), во нашето столетие Колку добро се држи омразата.</p> <p>...</p> <p>Религија, не религија (6) – Само да се клеќне на стартот. Татковина не татковина (6) – само да се откине во трка</p> <p>А над сè никогаш не ѝ е здодевен мотивот на дотераниот целат крај испосакатената жртва (7).</p>	<p>Омраза¹⁸</p> <p>Погледнете како секогаш е вешта (5), Како добро се држи омразата во нашиот век. ...</p> <p>Религијата не е религија (6) - само да се клеќне на стартот. Татковината не е татковина (6)- само треба затрчување. ...</p> <p>А згора на сè никогаш не ѝ е здодевен мотивот на уреден извршител над валкана жртва (7).</p>

Tłumacząc słowo *sprawna*, doświadczony tłumacz wpadł w pułapkę fałszywych przyjaciół, ponieważ macedońskie *исправна* znaczy 'poprawna, prawidłowa'. W tym wypadku to, co Szymborska chciała powiedzieć, poprawnie przetłumaczył nieznaną tłumacz przekładu znalezionej w Internecie.

Drugi problem dotyczący tłumaczenia tego wiersza pojawia się w związku z frazeologizmem *religia nie religia* (przykład nr. 6), w znaczeniu 'nieważne czy chodzi o religię, czy o coś innego'. Autor tłumaczenia w Internecie w ogóle nie zrozumiał tego zwrotu. Nie wiadomo na podstawie jakiego innego tłumaczenia dokonał przekładu, który można przełożyć na język polski jako 'religia nie jest religią'. Zresztą, po macedońsku identycznie by to brzmiało – napisane łącznie: *религија нерелигија*.

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Милош Ч, Шимборска В., Херберт З. 2013. *Поезија (избор) [пнепев од полски јазик: Петре Наковски]*. Конгресен сервисен центар Макавеј. Скопје s. 187

¹⁸ <https://denesmagazin.mk/vislava-shimborska-omraza/> (dostęp: 24.04.2024.)

Wyrażenie *splugawiona ofiara* (przykład nr. 7) też powoduje problemy w obu tłumaczeniach. Pierwszy z tłumaczy przetłumaczył je jako ‘zmasakrowana ofiara’, drugi jako ‘brudna ofiara’. Żaden z nich jednak nie uchwycił, że chodzi o osobę ponizoną, pozbawioną godności.

Ciekawy przykład tzw. nieprzekładalności pojawia się w wierszu „Niekórtzy lubią poezję”:

Oryginał	Tłumaczenie opublikowane	Tłumaczenie studenta na zajęciach
<p>Niekórtzy lubią poezję¹⁹ Lubią –</p> <p>ale lubi się także rosół z makaronem (8), lubi się komplementy i kolor niebieski, lubi się stary szalik, lubi się stawiać na swoim, lubi się głaskać psa (9).</p>	<p>Некои ја сакаат поезијата²⁰</p> <p>Ја сакаат – Но сакаат и супа со макарони (8), Сакаат комплименти и сина боја, Сакаат стар шал, Сакаат да тераат по свое, Сакаат да дерат куче (9).</p>	<p>Некои сакаат поезија</p> <p>Ама сакаат и крем супа (8) Сакаат и комплименти и сина боја, Сакаат и стар шал, Сакаат да бидат сами, Сакаат да го галат кучето (9).</p>

Dominantą semantyczną tu jest „zwykła codzienność”, którą odzwierciedla, między innymi, rosół z makaronem. Sama nazwa tej zupy wyraża kulturową specyfikę kuchni polskiej. Zarówno tłumacz jedyne wydania, jak i niedoświadczony student uczący się języka polskiego, nie zrozumieli tej dominanty, przez co nie przenieśli jej do języka docelowego. Efekt ich tłumaczenia jest wręcz odwrotny: w pierwszym przypadku ‘makaron’ po macedońsku to nie jest każda kłuska z ciasta pszennego bez drożdży, więc nie pasuje tam przekład dosłowny, tylko *фуде*, którego używa się tylko do zupy. W drugim przypadku *крем супа* ‘zupa krem’ to bardziej bogata i niecodzienna zupa niż rosół z makaronem.

Drugi przykład (nr. 9) w tym samym wierszu pokazuje niewybaczalny błąd tłumacza oficjalnego przekładu – zamiast *głaskać psa*, macedoński czytelnik czyta ‘obdzierać psa ze skóry’ (!), co poprawiono w drugim przekładzie studenta.

Tłumacz oficjalnego wydania nie poradził sobie też ze złożonym składniowo zdaniem w wierszu „Album”: *Žadnej ofiary braku odpowiedzi / na list pokropiony łzami!*, które jest wprawdzie dość trudne do rozumienia, ale osoba znająca gramatykę języka polskiego powinna sobie z nim poradzić. Przetłumaczono to zdanie w formie, która

¹⁹ <https://www.szymborska.org.pl/szymborska/wiersze/niekortzy-lubia-poezje/> (dostęp: 24.04.2024.)

²⁰ Милош Ч, Шимборска В., Херберт З. 2013. *Поезија (избор) [препев од полски јазик: Петре Наковски]*. Конгресен сервисен центар Макавеј. Скопје s. 184

w języku polskim ma następujące znaczenie: ‘nie ma ofiar z braku odpowiedzialności dla listu pokropionego łzami’.

Oryginał	Tłumaczenie opublikowane	Przekład znaleziony w sieci
Album ²¹ Żadnej ofiary braku odpowiedzi na list pokropiony łzami! (10)	Албум ²² Ниту една жртва од недостиг на одговорност за писмото полеано со солзи! (10)	Албум ²³ Никакви жртви на неодговарање на писмо оросено со солзи. (10)

W tym przypadku bliższa oryginałowi jest wersja tłumacza wydania internetowego, który nie zna języka polskiego i najprawdopodobniej tłumaczył ten wiersz z innego języka, możliwe z języka mającego podobniejszą strukturę gramatyczną do języka macedońskiego.

Analizę porównawczą kończy porównanie trzech przekładów wiersza „Miłość szczęśliwa” na język macedoński:

Oryginał	Tłumaczenie opublikowane	Przekład znaleziony w sieci	Tłumaczenie studenta na zajęciach
Miłość szczęśliwa ²⁴ Wywyższeni ku sobie bez żadnej zasługi, pierwsi lepsi z miliona (11) , ale przekonani, że tak stać się mu- siało - w nagrodę za co? za nic;	Среќна љубов ²⁵ Воздигнати кон себе без никаква заслуга, првите најдобри од еден милион (11) , но убедени, дека така мораше да се случи – како награда за што? за ништо;	Среќна љубов ²⁶ Воздигнувани еден од друг без какви било заслуги, една во милион (11) , но убедени дека така морало да се случи – како награда за што? за ништо;	Среќна љубов Гушнати еден во друг без никаков лимит, првиот во милион (11) , но убеден дека така требало да биде – како награда за што? за ништо;

²¹ <http://wiersze.bfcior.pl/wislawa-szyborska.php?show=album> (dostęp: 24.04.2024.)

²² Милош Ч, Шимборска В., Херберт З. 2013. *Поезија (избор) [препев од полски јазик: Петре Наковски]*. Конгресен сервисен центар Макавеј. Скопје s. 132

²³ <https://okno.mk/node/4227> (preł. Pandolf Vulkanski) (dostęp: 24.04.2024.)

²⁴ https://poezja.org/wz/Wislawa_Szyborska/19/Milosc_szczesliwa (dostęp: 24.04.2024.)

²⁵ Милош Ч, Шимборска В., Херберт З. 2013. *Поезија (избор) [препев од полски јазик: Петре Наковски]*. Конгресен сервисен центар Макавеј. Скопје s. 149

²⁶ <https://okno.mk/node/4227> (preł. Pandolf Vulkanski) (dostęp: 24.04.2024.)

Niestety żaden z tłumaczy nie potrafił przełożyć prawidłowo frazeologizmu *pierwszy lepszy*, czyli „jakikolwiek, byle kto, przypadkowy”. Wydaje się, że tłumacze nie mogli uwolnić się od dosłownego przekładu i w ogóle nie zwrócili uwagi na sens całego wiersza, z którego wybrzmiewa sarkazm, udawanie szczęścia.

Z tej krótkiej analizy wynika, że seria przekładów Szymborskiej na język macedoński jest jak najbardziej otwarta na nowe próby translatorskie, ponieważ wszystkie przekłady, które pojawiły się do tej pory, zostały wykonane niedbale, pośpiesznie i miały na celu wypełnienie luki w tłumaczeniach poezji polskiej na język macedoński, w czasie, gdy oczekiwał tego rynek czytelnicy. W tych tłumaczeniach przemycają się niekompetencje związane z rozwiązywaniem nieprzekładalności w postaci związków frazeologicznych, na które skrupulatny tłumacz poezji by sobie nie pozwolił, spotykają się dosłowności w tłumaczeniach, które nie wyłaniają sensu wiersza, zdarzają się katastrofalne błędy jako wynik niezrozumienia sensu i niezdolności odnajdywania dominanty semantycznej. Dodatkowo, brakuje czułości na wieloznaczność wyrazów. Poezja Szymborskiej potrzebuje tłumacza, który będzie ją czytał głębiej, znajdował związki między faktami intuicyjnie, tak, żeby zaczęły działać synchroniczności i skojarzenia, z których buduje się nagle i oczywiste zrozumienie. Tłumaczenie wierszy powinno być związane z interpretacją, która jest niczym innym niż nadawaniem sensu. Poza tym, tłumacz Szymborskiej powinien dobrze znać język polski, żeby odnaleźć gry językowe, ukryte znaczenia, stylistyczne odmiany i potrafić przenieść je z taką samą spójnością na inny język. Nowe przekłady bowiem, będą odnawiać i oświecać idee Szymborskiej dla czytelników już nowego i innego niż przedtem świata.

Literatura

- Adamowicz-Pośpiech, Agnieszka. 2013. *Seria w przekładzie*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Katowice.
- Barańczak, Stanisław. 2004. *Ocalone w tłumaczeniu*. Wydawnictwo A5. Kraków.
- Bednarczyk, Anna. 2008. *W poszukiwaniu dominanty translatorskiej*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa.
- Милош Ч, Шимборска В, Херберт З. 2013. *Поезија (избор) [препев од полски јазик: Петре Наковски]*. Конгресен сервисен центар Макавеј. Скопје.
- Стојчевски, Санде. 2013. „Втората авангарда“ во поновата полска поезија (поговор). Чеслав Милош, Вислава Шимборска, Збигњев Херберт. *Поезија (избор)*. Конгресен сервисен центар Макавеј. Скопје.

Źródła internetowe

- <http://wiersze.bfcior.pl/wislawa-szyborska.php?show=wietnam>
- https://www.facebook.com/makedonskapoezija/posts/667718914686480/?locale=ms_MY&paipv=0&eav=AfbdlChVAeEqUtbpqAgJN8bU7SFyUIVDMTIWd1UVNTcf9JXeQjLwR2s4KvJas10TElM&_rdr
- <https://blesok.mk/mk/%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%BF%D0%BE%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D1%98%D0%B0/%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8-27/4/>
- <https://literatura.wywrota.pl/wiersz-klasyka/6505-wislawa-szyborska-nienawisc.html>
- <https://denesmagazin.mk/vislava-shimborska-omraza/>
- <https://www.szyborska.org.pl/szyborska/wiersze/niektorzy-lubia-poezje/>
- <http://wiersze.bfcior.pl/wislawa-szyborska.php?show=album>
- <https://okno.mk/node/4227>
- https://poezja.org/wz/Wislawa_Szyborska/19/Milosc_szczesliwa

NIC DWA RAZY SIĘ NIE WYRAZI (O TŁUMACZENIU WIERSZY NA JĘZYK MACEDOŃSKI)

Tekst ten skupia się na recepcji wierszy Wisławy Szyborskiej w Macedonii z perspektywy różnych strategii tłumaczenia tej poezji. Nieprzekładalność poezji jest dominantą, wokół której budowany jest dyskurs translatoryczny całego tekstu. Przykłady różnych tłumaczeń zaczerpnięte zostały ze zbiorów poezji wydanych w Macedonii oraz z mediów społecznościowych, w których ukazała się poezja polska. W artykule omówione są także przekłady wykonane przez studentów skopijskiej polonistyki na zajęciach z praktyki przekładu.

Słowa kluczowe: poezja, przekład, strategie, nieekwiwalencja, recepcja

NOTHING CAN EVER BE EXPRESSED TWICE (ABOUT TRANSLATING POETRY INTO MACEDONIAN LANGUAGE)

This text aims to focus on the reception of Szyborska's poems in Macedonia by showing various strategies of translating poetry. The untranslatability of poetry will be the main dominant around which the translation discourse of the entire text will develop. Examples of various translators will be taken from poetry collections published in Macedonia, but also from social media in which Polish poetry was published. Attention is also paid to students' translations made during translation practice classes.

Keywords: poetry, translation, strategies, non-equivalence, reception